

Література:

1. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Пер. з англ. С. Яринич. Київ: Стандарт, 2005. 302 с.

2. Communication from the European Commission. Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information) (2017/C215/01). 2017. URL: [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01)&from=EN) (date of application: 01.03.2024).

3. Броч В.Я., Смачило І.І. Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств. *Технологический аудит и резервы производства*. 2014. Т. 5. № 2. С. 36-39.

4. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни. URL: <https://cases.media/en/news/socialnavidpovidalnist-biznesu-v-umovakh-viini> (дата звернення: 01.03.2024).

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Нетудихата К.А., кандидат економічних наук, доцент,
Чорноморський національний університет
ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Кулешір М.М., здобувач другого (магістерського) рівня ВО,
Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна», м. Вінниця, Україна

В сучасних умовах постійного розвитку економічного та фінансового сектору нашої країни, питання діагностики фінансового стану підприємства актуалізується з кожним днем все більше і більше. Якщо, на підприємстві здійснюється діагностика фінансового стану, то дане підприємство являється більш успішним у порівнянні з іншими підприємствами при одержанні кредитів від банківських установ, зацікавленості серед потенційних інвесторів, бажанні працювати у них більш кваліфікованих та досвідчених працівників. Чим краще налагоджений процес діагностики фінансового стану на підприємстві, тим більш воно являється стресостійким в сучасних кризових умовах, підвищує рівень своєї прибутковості та унеможливає ймовірність банкрутства. Тому, завданням діяльності більшості підприємств є систематичне проведення діагностики фінансового стану у довгостроковій та короткостроковій перспективах.

Питання дослідження методів та завдань діагностики фінансового стану підприємства були у центрі уваги Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Єфименка З.В., Загороднього А.Г., Кужельного М.В., Коновалова І.Р., Пушкаря М.С., Савицької Г.В., Сопка В.В., Соколова Я.В., Ткаченко Н.М., Чебанової Н. В., Чумаченка М. Р., Усача Б.Ф. та інших.

Метою статті є висвітлення основних завдань діагностики фінансового стану підприємства.

Однією з основних характеристик сучасної економіки є все зростаюча динаміка зовнішнього середовища та ускладнення механізмів її впливу на господарську діяльність підприємств. Також, у ринковому середовищі невизначеність являється характерною рисою економічної діяльності, оскільки спрогнозувати поведінку ринку та ринкових факторів з високим рівнем достовірності досить складно.

Слід зазначити, що існують різні види невизначеності, а саме:

– невизначеність, яка виникла внаслідок дефіциту інформації та недостатністю її достовірності, що обумовлено технічними, соціальними та іншими причинами;

– невизначеність, яка виникла в результаті неефективних управлінських рішень;

– невизначеність що була спричинена діями менеджменту, внаслідок недостатнього врахування факторів, які впливають на прийняття рішень;

– невизначеність, яка пов'язана з різними обмеженнями, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень;

– невизначеність, яка спричинена нестабільністю зовнішнього середовища, що впливає на процес прийняття управлінських рішеньня [1, 5, 7, 10, 12].

Фактори невизначеності, будучи її об'єктивними джерелами, поділяються на такі групи:

– фактори, що належать до внутрішнього середовища підприємства;

– фактори, що належать до економічної політики на підприємстві;

– фактори внутрішньої інформаційної невизначеності економічної політики на підприємстві [3, 5, 6, 10, 12].

Отже, здатність підприємства фінансувати свою діяльність на розширеній основі, протистояти викликам нестабільного зовнішнього середовища та забезпечувати свою платоспроможність у несприятливих умовах, демонструє його стійкий фінансовий стан. При цьому під фінансовим станом на нашу думку, можна мати на увазі комплекс параметрів, які характеризують наявність та використання фінансових ресурсів підприємства у процесі його господарської діяльності.

На основі літературних джерел [1, 5, 7, 8, 10, 12] ми можемо виділити три підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість».

Згідно з першим з них, дане поняття розглядається у вузькому значенні, як один із показників фінансового стану підприємства. В свою чергу, прихильники другого підходу акцентують увагу на важливості показників фінансової стійкості для оцінки, насамперед, ділової активності та надійності підприємства, які визначають його конкурентоспроможність, тим самим виступаючи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів, причому як самого підприємства, так і його партнерів. Зрештою, прихильники третього підходу, пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом та використанням його фінансових ресурсів.

На нашу думку, під фінансовою стійкістю слід розуміти здатність підприємства фінансувати свою діяльність на розширеній основі, протистояти викликам нестабільного зовнішнього середовища та підтримувати свою платоспроможність при несприятливих економічно-фінансових умовах.

Отже, ми можемо виділити такі форми фінансової стійкості:

- поточна (спостерігається на конкретний момент часу);
- потенційна (пов'язана з можливими трансформаціями з урахуванням мінливих зовнішніх умов);
- формальна (організована та підтримувана ззовні, наприклад, державою);
- реальна (спостерігається в умовах конкуренції з урахуванням можливостей розширення господарської діяльності) [2, 5, 7, 10, 12].

Також, ми можемо виділити два основні підходи до діагностики фінансового стану підприємства з точки зору часу: статичний та динамічний. При цьому, перший досліджує фінансовий стан підприємства, аналізуючи результати його фінансово-господарської діяльності, а другий – з точки зору динаміки зовнішніх і внутрішніх економічних процесів, що здійснюються на підприємстві.

Зазначимо, що основою статичного підходу являється методика аналізу фінансових результатів, основною метою якої є визначення досить обмеженого з кількісної точки зору набору параметрів, що визначають ступінь фінансової стійкості підприємства.

Відповідно до даного підходу, фінансова стійкість підприємства визначається співвідношенням вартості його оборотних коштів та величин власних та позикових джерел формування даних коштів.

У свою чергу, з точки зору динамічного підходу під стійкістю розуміється здатність системи повертатися у стан рівноваги під впливом несприятливих зовнішніх факторів впливу. Оскільки, вплив зовнішніх факторів в одних випадках приводить до позитивних змін у діяльності підприємства, в інших – до негативних. Тому, господарська система підприємства повинна мати таку структуру, за допомогою якої вона може підлаштуватися до кризових умов та забезпечувати свою фінансову стійкість [1, 5, 7, 10, 12].

Відмінності при реалізації зазначених підходів:

1. Статичний підхід: об'єкт аналізу (наявність коштів на рахунках підприємства, що гарантує його платоспроможність); функції (визначення надлишку або нестачі джерел та засобів формування запасів і витрат); оцінювання (показники ліквідності та платоспроможності); характер показника (статичний); інформація, необхідна для визначення (фінансова звітність підприємства); прогностичний потенціал (низький) [1, 5, 7, 12].

2. Динамічний підхід: об'єкт аналізу (здатність підприємства як економічної системи, що перебуває під впливом негативних зовнішніх факторів, функціонувати та розвиватися відповідно до поставленого мети); функції (прогнозування ситуації для підприємства, визначення можливостей підвищення ефективності його функціонування); оцінювання (система показників фінансової стійкості підприємства з позиції динаміки); характер показника (моментний); інформація, необхідна для визначення (система зовнішніх та внутрішніх факторів, що характеризують ситуацію на підприємстві в динаміці); прогностичний потенціал (високий) [1, 5, 7, 8, 10, 12].

Зазначимо, що стійкий фінансовий розвиток являється результатом можливостей підприємства (яке перебуває під впливом негативних зовнішніх факторів) досягати у подальшому перспективного розвитку.

Процес досягнення перспективного розвитку на підприємстві здійснюється шляхом певних етапів, які характеризують відповідний рівень його фінансової стійкості. Також, необхідно відмітити, що стійкість підприємства характеризує не тільки стійкість його функціонування на даний момент, вона відображає стійкість його розвитку, що являється найважливішою метою управління підприємством.

Фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства, можна підрозділити за місцем виникнення на зовнішні та внутрішні. При цьому у процесі проведення фінансового аналізу основна увага приділяється внутрішнім факторам, на які підприємство може впливати.

До цих факторів ми можемо віднести:

- галузеву належність підприємства;
- структуру вироблених підприємством товарів та послуг;
- розмір статутного капіталу підприємства;
- величину витрат та їх співвідношення з фінансовими результатами діяльності;
- стан майна та ресурсів підприємства [3, 10, 8, 12].

У свою чергу, до зовнішніх факторів ми можемо віднести економічні умови ведення господарської діяльності. Основними з них являється використання новітньої техніки та технологій, платоспроможний попит та рівень доходів споживачів, податкова та кредитна політика, зовнішньоекономічні зв'язки, система цінностей у суспільстві тощо. Впливати на дані фактори підприємство не має можливості, але може пристосуватися до їхнього впливу за допомогою адаптивної системи управління фінансовим станом.

Адаптивна система успішніше долає кризи, обумовлені змінами зовнішнього середовища. Вона відрізняється різноманіттям видів її елементів, гнучкістю відносин та зв'язків, децентралізованим прийняттям рішень та орієнтацією на зовнішнє середовище. У зв'язку з цим дана система набагато менше потребує коригування, успішніше досягає поставленої мети діяльності підприємства [1, 5, 7, 10, 12].

Отже, адаптивна система управління являється максимальною продуктивною у процесі використання фінансового потенціалу підприємства, що створює стійке підґрунтя для забезпечення ефективного фінансового стану. Набагато більший рівень динамічності адаптивної системи дозволяє підприємству оперативніше реагувати на виклики зовнішнього середовища. У зв'язку з цим економічні структури підприємства можуть набагато швидше переорієнтуватися на вирішення найактуальніших в даний час завдань.

Для реалізації завдань адаптивної системи ключового значення має запровадження функцій інформаційного забезпечення системи управління підприємством, аналізу та діагностики, а також прогнозування попиту та можливостей внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, перспективного розвитку образу об'єкта управління, самоконтролю ефективності управлінських рішень. При цьому, дані функції повинні реалізовуватися в режимі моніторингу, постійного поповнення інформації про об'єкт та його можливий майбутній стан. Прогнозування фінансової стійкості підприємства являється найважливішим напрямом використання даної інформації.

Література:

1. Балахонова О.В. Теорії конкуренції та практики визначення конкурентоспроможності в умовах безпекоорієнтованого розвитку. Колектив. моногр.; за ред. М.М. Меркулова. Ізмаїл-Одеса: Фенікс, 2020. 196 с.
2. Балахонова О.В. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика. Колектив моногр., книга сьома / за ред. д.е.н, проф. Е.А. Кузнецова. Херсон : ОАДІ-ПЛАЮС, 2020. 340 с.
3. Балахонова О.В. Удосконалення підходів в дослідженнях саморозвитку виробничо-господарських систем. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*: зб. наук. праць. Одеса: ОНУ, 2020. Вип. 3/46. Т. 20. С. 146-159.
4. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації*: зб. наук. праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 6. С. 4-13.
5. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. 2017. № 2. С. 83-89.
6. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Одінцова О.О. Механізм формування конкурентоспроможності підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-626>
7. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П., Циганчук В.А. Методи формування конкурентоспроможності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-82>
8. Гріщенко І.В., Кобаль О.А. Завдання оцінки фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021. С. 74-77.
9. Гріщенко І.В. Методи оцінки поточного фінансового стану підприємства. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. наук. праць. Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Вінниця, 22-23 квітня 2021. С. 77-80.
10. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>
11. Нетудихата К.Л., Трущенко І.С. Теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємства в системі антикризового управління. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 1(12). С. 207-210.
12. Нетудихата К.Л. Фінансова стійкість машинобудівних підприємств України на сучасному етапі розвитку економіки. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 15. С. 167-173.